

DİAQNÖZ

Xəstəliyə diaqnoz qoymaq üçün onun epizootoloji xüsusiyyətləri, kliniki əlamətləri, patoloji-anatomik dəyişikliyi nəzərə alınır. Laboratoriyaya nümunələr təhlükəsizlik təlimatına uyğun qaydada göndərməlidir. Quduzluğa diaqnoz qoymaq üçün heyvanın cəsədi və yaxud iri heyvanların başı göndərilir. Nəticələr müxtəlif üsullarla əldə edilə bilər (İFA, PZR və s.)

PROFİLAKTİKA VƏ MÜBARİZƏ TƏDBİRLƏRİ

Profilaktik məqsədlə hər il planlı qaydada it və pişiklərə antirabik vaksinlə peyvənd aparılmalıdır. Peyvənddən 3-4 həftə keçmiş immunitet yaranır və aylarla davam edir. Spesifik hiperimmün serum və qlobulinlə peyvənddən sonra immunitet 1-2 gündən sonra yaranır və 1 aya qədər davam edir.

Meşə təsərrüfatı, ovçular cəmiyyəti və qoruq olan təsərrüfatlarda heyvanlar arasında quduzluq müşahidə etdikdə təcili olaraq baytarlıq işçilərinə məlumat verilir və ölmüş heyvan cəsədləri baytarlıq laboratoriyasına göndərilir.

Mübarizə tədbirlərindən biri də əhali arasında maarifləndirmə işlərinin aparılmasıdır.

MÜALİCƏ

Quduzluq xəstəliyinin müalicəsi mövcud deyil. Xəstəliyə yoluxmuş heyvanlar zərərsizləşdirilir.

İNSAN SAĞLAMLIĞI ÜÇÜN TƏHLÜKƏ

İnsanlar quduzluğa yoluxmuş heyvanın hücumu nəticəsində yoluxa bilərlər. Quduzluq xəstəliyi insanlarda hidrofobiya və sinir pozğunluqları ilə müşayiət olunur. Xəstə heyvanın hücumundan sonra xəstəliyin qarşısını almaq üçün dərhal həkimə müraciət etmək zəruridir. Quduzluq nəticəsində təsərrüfatlara böyük zərər dəyir və insanların yoluxma qorxusu olduğu üçün xəstəliyin ləğv edilməsinin böyük sosial əhəmiyyəti vardır.

**Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında
Dövlət Baytarlıq Nəzarəti Xidməti**

Ünvan: Azərbaycan Respublikası Az-1115,
Bakı şəhəri, 8-ci mikrorayon, 3123 məhəllə.

Telefon: +994 12 562 76 13

+994 12 562 66 32

E-mail: sektor-umu@vet.gov.az

www.vet.gov.az

**Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında
Dövlət Baytarlıq Nəzarəti Xidməti**

**Quduzluq
Xəstəliyi**

2017

Quduzluq bütün növ heyvanların və insanların mərkəzi sinir sisteminin ağır zədələnməsi ilə səciyyələnən iti gedişli, xüsusi təhlükəli, virus mənşəli xəstəlikdir.

TÖRƏDİCİ

Xəstəliyin törədicisi RNT-li tərkibli virusdur və *Rabdoviruslar* ailəsinin *Lissaviruslar* növünə mənsubdur.

PATOGENEZ

Orqanizmə daxil olmuş virus sinir toxumalarının hüceyrələrində toplanır. Sonra sinir yolu vasitəsi ilə mərkəzi sinir sisteminə keçir. Mərkəzi sinir sistemində virus çoxaldıqdan sonra buradan periferiyaya doğru yönəlir və ən çox ağız suyu vəzilərini innervasiya edən sinirlərə toplanır, həmin andan etibarən yoluxmuş orqanizmdə sinir pozğunluqları müşahidə olunur. Sinir hüceyrələrinin zədələnmələri səbəbindən ürək və tənəffüs üzvlərinin iflici, və yekunda ölüm baş verir.

KLİNİKİ ƏLAMƏTLƏR

Virusun törədicisi orqanizmə ən çox dişləmə vasitəsilə daxil olur və yara nə qədər böyük olarsa, yoluxma ehtimalı da o qədər çox olur. Xəstəliyin inkubasiya dövrü orta hesabla 3 həftədən 3 aya qədər olur. Bəzən 3 gündən 3 ilə qədər də davam edə bilər. İtlərdə xəstəliyin 5 forması aşkar edilmişdir: kəskin, sakit, atipik, abortiv və qayıdan formalar. Kəskin forma 3 mərhələ ilə inkişaf edir: prodromal və ya melanxolik, oyanıqlıq və ya maniakal və paralitik mərhələlər.

Melanxolik mərhələ 12 saatdan 3 günə qədər davam edir. Bu dövrdə it öz sahibinə daha çox mehribanlıq göstərir, bəzən isə hissiyatsız olur, qaranlıq küncdə uzun müddət sakit durur, artıq bu dövrdə İtin ağız suyunda virus mövcuddur. Sonra tədricən narahatlıq başlayır. O səbəbsiz olaraq bir yerdən digər yerə qaçır, toxunma və səsdən qorxur. Tədricən udma aktı çətinləşir, ağızdan selik axır, sidik və nəcis ixracı çətinləşir, melanxolik mərhələ bir neçə gündən sonra maniakal dövr ilə əvəz olunur. Bu dövrdə itdə oyanıqlıq həddən çox artır. Müxtəlif yad cisimləri gəmirir və udur. Bəzən yoluxmuş heyvanlar səbəbsiz uzun məsafələrə qaçır, bu zaman heç bir maneəyə məhəl qoymur.

İt həddən artıq aqressivləşir, hər şeyə hücum edir. O hümmədən insan və heyvanlara hücum edərək onları dişləyir. Qəfəsdə olan zaman dəmir və taxtaları gəmirir, dişlərinin qırılması və dilinin zədələnməsini hiss etmir. Sonra sinir tutmaları yaranır, gövdə üzərində müxtəlif qrup əzələlərin iflici inkişaf edir. Bu dövrdə çəpgözlülük, alt çənənin aşağı sallanması, dilin xaricə çıxması müşahidə edilir. İtlərdə çeynəmə və udma aktı tamamilə pozulur, hümmə xırıltılı olur. Bu mərhələ 3-4 gün davam edir, sonra paralitik mərhələyə keçir. Bu dövrdə iflic artır, heyvan tez-tez komatoz vəziyyətə düşür və tələf olur.

Əvvəllər xəstəlik vəhşi heyvanlarda daha çox müşahidə edildiyinə görə buna «meşə quduzluğu» adı verilmişdir. Sonralar xəstəlik şəhərlərdə də qeyd olunmuş və müharibə ilə əlaqədar olaraq yeni quduzluq sahələri yaranmışdır. Vəhşi heyvanlar xəstəliyi İnsana və ev heyvanlarına yayırlar. Xəstəliyə daha çox it ailəsinə mənsub olan vəhşi heyvanlar (tülkü, canavar, çaqqal), və yarasalar, gəmiricilər və pişiklər həssaslıq göstərir.